

NOKUTs notater

Internasjonalisering ved norske fagskoler

Kim Kantardjiev, 2014

NOKUT

Internasjonalisering i norsk utdanning har vært av økende interesse for norske myndigheter, både i sekundær og tertiær utdanning. Det finnes et stort antall europeiske initiativ som skal sikre muligheten til utveksling av både studenter og ansatte, i tillegg til norske ordninger. Omfanget av internasjonalisering av fagskolene har vært lite belyst tidligere, kanskje fordi en har forventet at det gjøres forholdsvis lite. Fagskolene har ikke de samme kravene som f.eks. universiteter og høyskoler til å være av høy internasjonal kvalitet, eller hatt den samme politiske oppmerksomheten om temaet og heller ikke NOKUT har noen kriterier knyttet til internasjonalisering. Samtidig har fagskolesektoren vært en del av det politiske arbeidet for internasjonalisering og det har vært en ambisjon fra Stortinget om at «en mer helhetlig og målrettet internasjonalisering av utdanning skal omfatte alle utdanningsnivå», der også fagskoler forutsettes å øke sin internasjonale profil. Fagskolene har ikke noen selvstendig begrunnelse for internasjonalisering, men lik som resten av utdanningsløpet forstås det som dels et konkurransefortrinn i en globalisert verden, dels et dannelsesaspekt der den globaliserte verden har behov for *verdensborgere* og kulturelt kompetente mennesker.¹ Mer generelt har internasjonaliseringens bidrag til utdanningskvalitet blitt forklart med at kunnskap er internasjonalt og at faglig utvikling må skje i kunnskapsfronten, som bare dels er å finne innenfor landets grenser. At studenter og ansatte får oppleve andre faglige perspektiv, og dermed får en utvidet forståelse av sitt fagfelt er altså en av hovedbegrunnelsene for at det er verdifullt å satse på en såpass resurskrevende aktivitet.

Denne gjennomgangen har som formål å kartlegge institusjonenes internasjonalisering på overordnet nivå. Som utgangspunkt for å kartlegge internasjonalisering har begrepet blitt brutt opp i tre deler: 1) Internasjonalisering hjemme – fremmedspråklige kurs/tilbud og utenlandske studenter 2) internasjonalisering ute – muligheten for og bruken av opphold i utlandet og utveksling og 3) internasjonalisering av fagstaben. Gjennom en spørreundersøkelse har NOKUT bedt fagskoler over hele landet om å gi en kortfattet oversikt over temaet. Det er verdt å merke seg at undersøkelsen bare overfladisk behandler tematikk knyttet til *kvaliteten* på internasjonaliseringsarbeidet. Antallet utreisende og innreisende studenter for eksempel, er bare en forutsetning for godt internasjonaliseringsarbeid. Det er først når internasjonalisering bidrar til større læringsutbytte, enten det er fagspesifikk kompetanse eller mer generiske ferdigheter som kulturkompetanse, at det kan sies å ha lyktes. Gjennomgangen er altså bare et lite, første steg på veien til å vurdere internasjonaliseringsarbeid ved fagskolene.

---

¹ Meld. St. 14 (2008-2009) – Internasjonalisering av utdanning: 6-10.

Undersøkelsen

Undersøkelsen har bedt fagskolene om å redegjøre for følgende tematikk:

Internasjonalisering hjemme:

- Om de har fremmedspråklige tilbud
- Om de har utenlandske studenter som har kommet til Norge for å ta studier²
- Om studier der internasjonale studenter kan delta er rettet mot norsk eller utenlandsk arbeidsliv

Internasjonalisering ute:

- I hvilken grad tilbudene legger opp til opphold i utlandet
- Hvor lange disse oppholdene er
- Hvilket støtteapparat man har for utveksling/utenlandsopphold
- Om man har faste avtaler for utveksling/utenlandsopphold eller videre studier

Internasjonalisering av fagstab:

- Om fagskolen har ansatte som er i Norge for å undervise ved institusjonen
- Om fagskolen har avtaler med utenlandske institusjoner der ansatte kan ha undervisningsarbeid eller kompetanseutvikling.

Utvalg

Undersøkelsen ble sendt ut til 105 fagskoler. Av disse var én ikke kontaktbar og to hadde fagskoletilbud som var godkjent av NOKUT, men ikke startet opp. Menighetsfakultetet deltok ikke ettersom deres fagskoletilbud er tidsbegrenset til ett kull³. Dette gav et utvalg på 101 fagskoler. I Kunnskapsdepartementets tilstandsrapport vises det til 111 fagskoler i Norge, utvalget har dermed dekket de aller fleste av Norges fagskoler. Vi fikk svar fra 55 institusjoner, noe som gav en svarandel på ca. 50 prosent.

Andelen av de totale fagskoletilbudene som er med i undersøkelsen er noe mindre, 230 mot et totalt antall på 744 (31 prosent). Antallet studenter som er dekket av undersøkelsen er 8136 studenter mot et totalt antall på 16420 i sektoren, ca. 50 prosent, altså nær institusjonsandelen i undersøkelsen som helhet.⁴

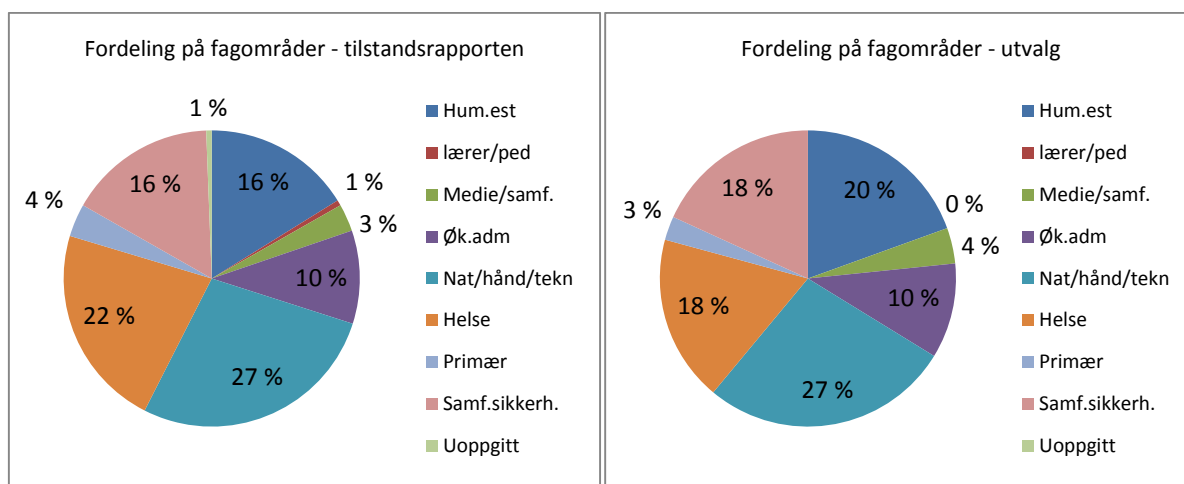
Også utvalgets fordeling på fagområder er tilsvarende fordelingen i sektoren som helhet, med en svak overrepresentasjon av Humanistiske og estetiske fag og samfunns- service- og sikkerhetsfag og svak underrepresentasjon av helse- sosial- og idrettsfag (se figur 1)

---

² En annen definisjon enn DBH/KD som kun ser på opphavsland

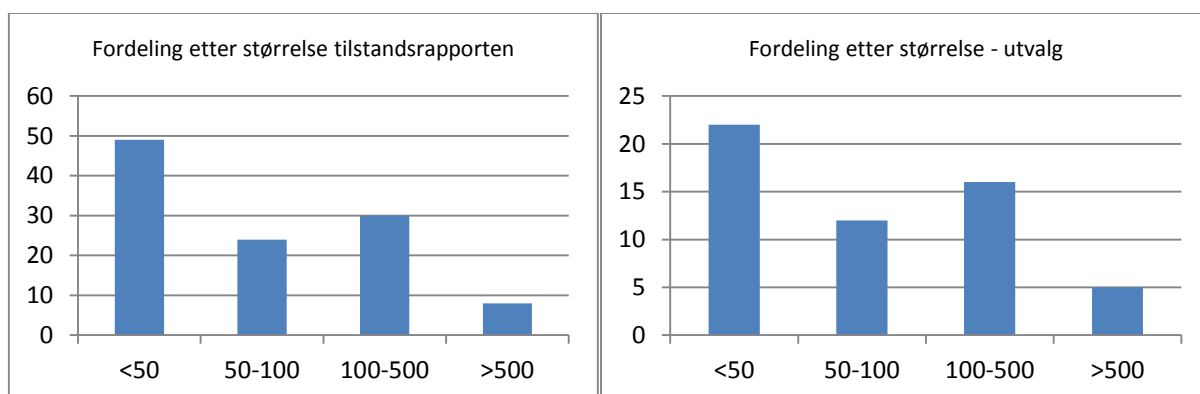
³ MF har overtatt studentene til Oslo International Bible College, som ble stengt som følge av at NOKUT trakk tilbake godkjenningen ved institusjonen.

⁴ Sektortallene er fra kunnskapsdepartementets tilstandsrapport for 2013, mens tallene fra fagskolene er selvrapporterte for 2014, det kan dermed være noen diskrepanser mellom de to.

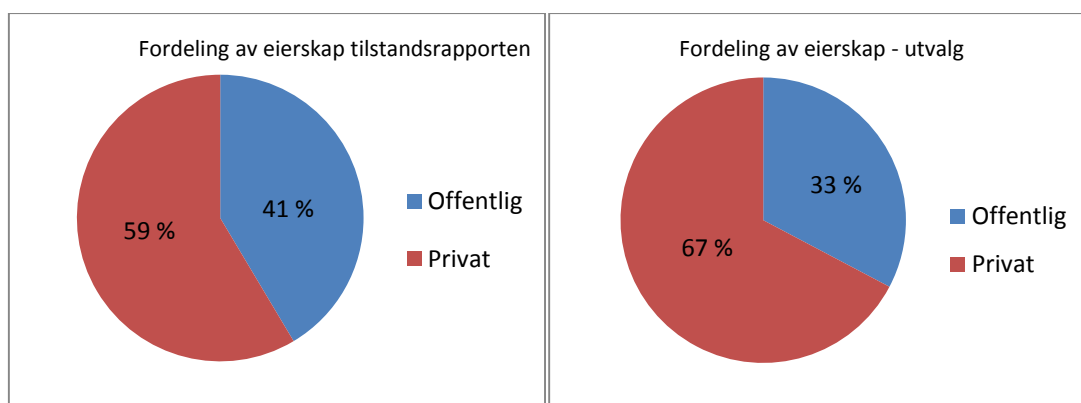
Figur 1: Fordeling av fagskoler etter fagområde i Kunnskapsdepartementets tilstandsrapport og i NOKUTs undersøkelse.

Fordelingen på størrelse er også tilsvarende den for sektoren som helhet, med en svak overrepresentasjon av institusjoner med mellom 100-500 studenter og med institusjoner over 500 studenter.

Figur 2: Fordeling av fagskoler etter størrelse i Kunnskapsdepartementets tilstandsrapport og i NOKUTs undersøkelse.

Det er i eierskap vi finner den største forskjellen mellom sektoren og utvalget. Det er en klar overrepresentasjon av private tilbydere i NOKUTs materiale, som utgjør 67,3 prosent av de svarende, mot 58,6 prosent i sektoren som helhet (se figur 3).

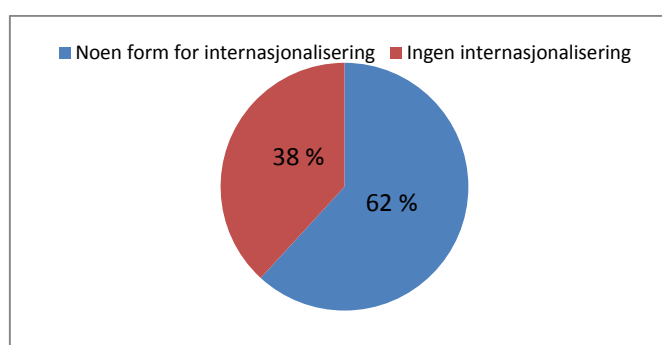

Figur 3: Fordeling av fagskoler etter eierskap i Kunnskapsdepartementets tilstandsrapport og NOKUTs undersøkelse

Det går til sammen 99 internasjonale studenter⁵ på institusjonene som har svart på undersøkelsen av 363 totalt i sektoren (27 %), men ettersom studentene ved Oslo International Bible College utgjør 122 studenter i KD-tallet, og disse formodentlig ikke vil være en del av totaltallet etter uteksaminering fra Menighetsfakultetet, er tallet mer representativt enn det kan synes. Uten disse studentene ville andelen vært ca. 41 %.

Resultater fra undersøkelsen

Resultatene fra undersøkelsen viser at 34 av 55 institusjoner, eller 62 prosent, av fagskolene har internasjonalisering av en eller flere typer slik som undersøkelsen har definert det, altså internasjonalt orienterte utdanninger, utenlandske studenter, utvekslingsopphold eller internasjonalisering av fagstaben. 21 av de svarende (38 prosent) har ikke internasjonalisering på noen av parameterne i undersøkelsen (se figur 4).

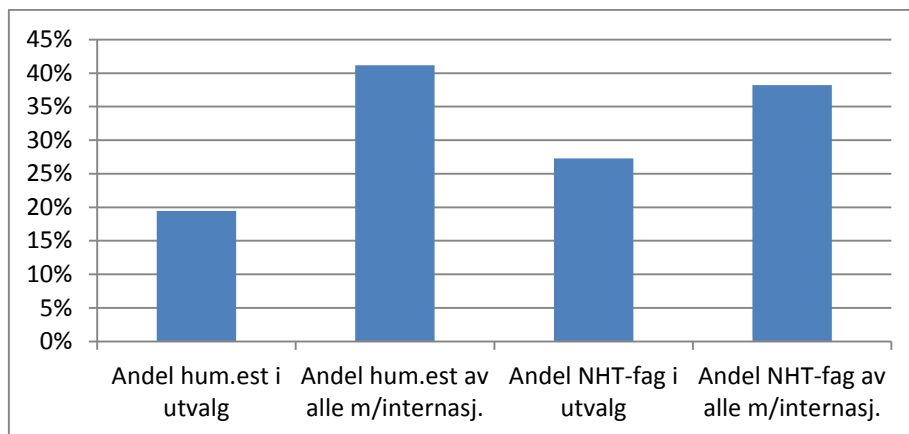

Figur 4: Antall institusjoner med internasjonaliseringsarbeid på et eller flere av undersøkelsens områder.

Det ser også ut til at internasjonalisering følger internasjonalisering. Flere av institusjonene er gjengangere når vi ser på de forskjellige aspektene av internasjonalisering. Det ser med andre ord ut til at når man først satser på internasjonalisering så smitter det over i andre deler av organisasjonen. Et typisk eksempel er fra en av respondentene som har utvekslingsavtale for studenter og for kompetanseheving for ansatte.

Vi ser også noen tydelige fagforskjeller, der humanistiske og estetiske studier skiller seg ut som det mest internasjonalt orienterte fagfeltet. En av respondentene fremhever fagets «universelle natur» som hovedårsaken til at faget er rettet mot både det norske og det internasjonale arbeidsmarkedet. I noen grad er det grunn til å anta at dette stemmer, at f.eks. språklige barrierer er mindre viktige innen dette fagfeltet enn mange andre. Samtidig ser vi at naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag (NHT-fag) også gjør det bra sammenlignet med andre fagfelt. Det er med andre ord ingen grunn til å tro at den begrensende faktoren primært er knyttet til fagfelt. Til sammen utgjør de to fagfeltene nesten 80 prosent av institusjonene med internasjonaliseringsarbeid, mens de utgjør ca. 46 prosent av utvalget (se figur 5).

⁵ Egenrapportert. Definisjonen skiller seg fra Kunnskapsdepartementets definisjon ettersom NOKUT har spurt etter internasjonale studenter som er kommet til Norge for å studere ved fagskolen, mens KD bruker studentenes statsborgerskap.

Figur 5: Andelen av institusjoner i utvalg mot andelen av institusjoner med internasjonaliseringarbeid i humanistiske og estetiske fag og naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag.

Når det gjelder eierskapsforhold er det en tendens til at de private er noe mer internasjonalt orientert – mye grunnet at private eiere er overrepresentert i humanistiske og estetiske fag – men det er med forholdsvis liten margin og ser ikke ut til å være en viktig forklaringsfaktor.

Internasjonalisering hjemme

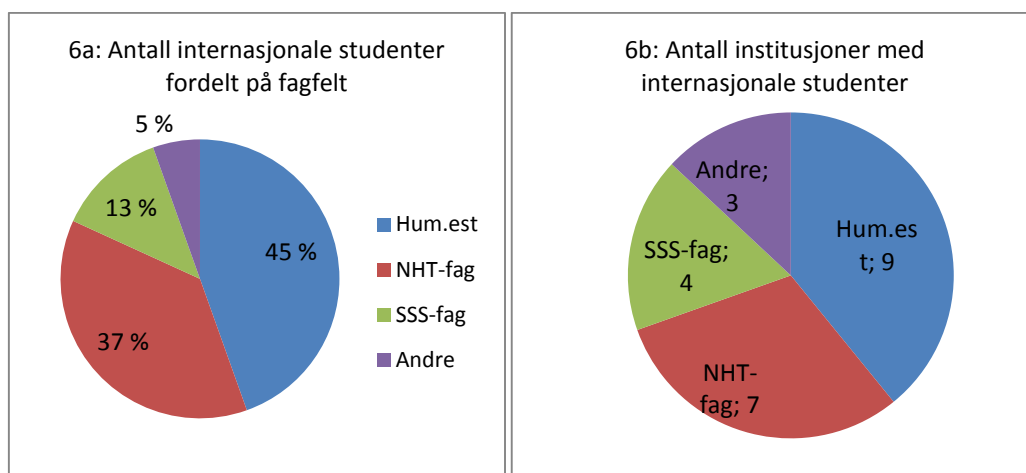
Et aspekt ved internasjonalisering som det ofte snakkes lite om er internasjonalisering hjemme. Dette innebærer å legge til rette for at internasjonale impulser kommer inn, i stedet for at man sender studenter og lærere ut for å motta dem.

I undersøkelsen spurte vi i hvilken grad utdanningene eller deler av utdanningene tilbys på andre språk enn norsk, en viktig faktor for å gjøre det enklere for internasjonale studenter å delta i utdanning. 7 av de 55 – eller i underkant av 15 prosent av institusjonene i undersøkelsen hadde kurs på andre språk enn norsk (eller andre skandinavisk språk) og samtlige var private tilbydere.

Det er spesielt innen humanistiske og estetiske fag at man benytter andre språk enn de skandinaviske, samt nettbaserte utdanninger og selv om det er eksempler på andre språk er engelsk det absolutt vanligste. Det er verdt å legge til at flere respondenter uoppfordret meldte at det hadde både engelskspråklig litteratur og gjesteforelesere, og det er ikke usannsynlig at dette gjelder flere, ettersom dette ikke ble spurt om spesielt. For eksempel har tekniske fag erfaringsmessig en stor andel av sitt pensum på engelsk.

Når det gjelder internasjonale studenter så er det 15 institusjoner, ca. 27 prosent, som melder at de har dette, og mange er skandinaviske. Ikke uventet er det også de samme fagområdene og de samme fagskolene som har tilbud på andre språk enn norsk, som har brorparten av de internasjonale studentene. Men selv om flest er på humanistiske og estetiske fag er spesielt NHT-fag og også samferdsel- og sikkerhetsfag og andre servicefag (SSS-fag) også godt representert (se tabell 6a og 6b).⁶ Samtidig er tallene små, som gjør at utslagene på den prosentvise fordelingen blir store selv ved små endringer.

⁶ Merk at antallet internasjonale studenter og fagfeltsfordelingen av internasjonale studenter i tabell 6a og 6b er større enn det totale antallet fordi noen institusjoner er representert med flere fagfelt

Figur 6a og 6b: Antall internasjonale studenter fordelt på fagfelt og antall institusjoner med internasjonale studenter fordelt på fagfelt

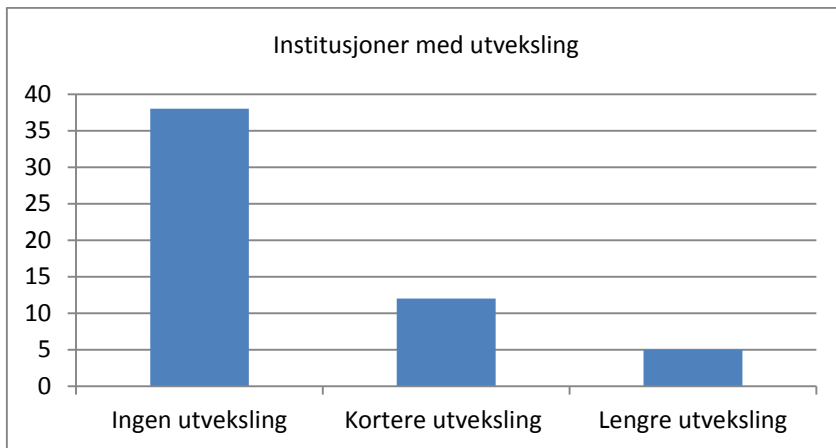
Det er de private som har desidert flest av de internasjonale studentene, med 83 av 99 studenter i utvalget (ca. 84 prosent). Dette gjenspeiler som nevnt tilbudet av engelskspråklige tilbud, men det er verdt å merke at tallene blir dominert av noen få institusjoner med spesielt høyt antall av internasjonale studenter, primært Hald internasjonale senter og Nortrain fagskole.

En arbeidshypotese forut for undersøkelsen var at tilbydere som hadde eller ønsket seg internasjonale studenter ville ha et tilbud primært rettet mot utenlandsk arbeidsliv. Dette ser ikke ut til å stemme. Ingen av respondentene har svart at deres utdanninger er ment for et utenlandsk arbeidsmarked. Samtidig svarer 15 av 17 at de retter seg mot *både* norsk og utenlandsk arbeidsliv (de to siste retter seg utelukkende mot norsk arbeidsliv). Igjen er det humanistiske og estetiske fag og NHT-fagene som skiller seg ut, begge oppfatter seg i stor grad som både nasjonalt og internasjonalt orientert.

Flere institusjoner som ikke hadde internasjonale studenter, og noen som ikke hadde noe internasjonalt arbeid overhodet, meldte at deres utdanninger var rettet mot både norsk og utenlandsk arbeidsliv (disse svarte uoppfordret). Dette antyder at det er et uforløst potensiale i internasjonaliseringsarbeidet ved disse institusjonene.

Internasjonalisering ute

Den vanligste oppfatningen av internasjonalisering handler om nasjonale studenters utveksling til utlandet. 17 av de 55 institusjonene i undersøkelsen (ca. 31 prosent) hadde mulighet for perioder i utlandet som en del av utdanningen og det er kortere opphold som dominerer. 12 av de 17 institusjonene med mulighet for utenlandsopphold hadde opphold på under seks uker og langt på vei de fleste av disse var på én uke eller to. De fem siste hadde opphold av lengre varighet fra 3 måneder til et helt semester.

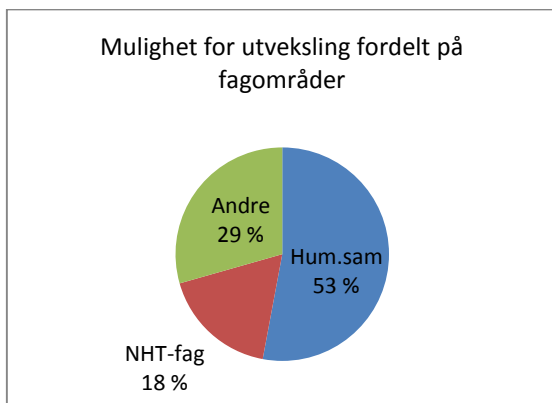

Figur 7: Fordeling av institusjoners opplegg for utveksling

Det er ingen klar tendens på hvilken type institusjoner som har opplegg for utenlandsopphold, selv om private ser ut til å ha noe større tilbøyelighet enn offentlige. Dette gjelder også for lengre opphold, men tallene er så små at det ikke er lett å trekke noen klare slutninger om offentlige institusjoners innsats.

Når det kommer til størrelse er det heller ingen tydelig sammenheng med mulighet for utenlandsopphold, det er stor spredning i studenttallet på institusjonene som tilbyr dette.

Den faglige spredningen er lik som for de andre områdene, med humanistiske og estetiske studier i særklasse og NHT-fagene som noe mindre, men fortsatt betydelig, andel av internasjonaliseringsarbeidet. Samtidig er de aller fleste fagområdene representert (med unntak av samfunnsfag og juridiske fag og primærnæringsfag som med svært få respondenter) med enten lange eller korte utenlandsopphold (se figur 8)

Figur 8: Mulighet for utveksling fordelt på fagområder.

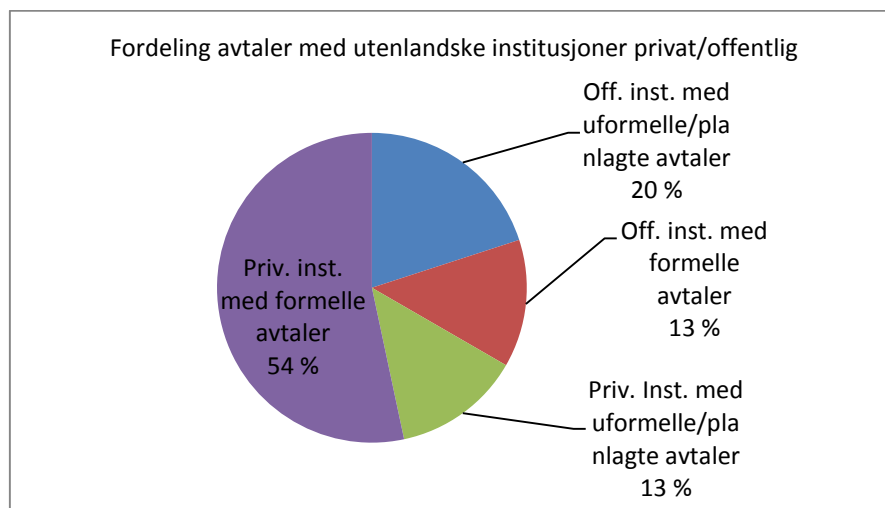
Når det kommer til støtteapparat for opphold i utlandet svarer de fleste at de gir informasjon om dette underveis i studiet eller i forkant av studiet dersom det er obligatorisk, uten at de har dedikerte personer til internasjonalisering. Med tanke på at de fleste som melder om dette er mindre institusjoner er det ikke urimelig å tenke seg at det er begrenset behov for slik kapasitet. Samtidig er det positivt at fagskolene som legger opp til lengre opphold i utlandet ser ut til å gi god informasjon i forkant og har dedikerte personer til dette, uten at det ut i fra materialet kan sies noe om omfanget.

Noe overraskende er det enkelte institusjoner som melder at de har ressurser avholdt til internasjonalisering, men som ikke melder at de har utenlandsopphold under studiet som en mulighet. Én mulig forklaring er at de ikke har tatt med studieturer, som er den typiske metoden for utenlandsopphold, men det tyder i alle fall på at det er potensiale for god informasjon dersom utenlandsopphold innføres/utvides.

Institusjonene som har lengre opphold i utlandet har også spesifikke avtaler med utdanningsinstitusjoner i utlandet. Dette ser ut til å være en nøkkelfaktor for å få til velfungerende utveksling over lengre perioder. Det er også institusjoner utover dette som har faste avtaler med andre institusjoner og et halvt dusin jobber med å få til avtaler eller har uformelle avtaler om utenlandsopphold.

Formelle eller uformelle avtaler om utveksling eller planer om slike er forholdsvis jevnt fordelt mellom private og offentlige (relativt til andelen av utvalget), hovedsakelig fordi offentlige institusjoner innen NHT-fagene har utbredt slikt samarbeid. For de private er det igjen humanistiske og estetiske fag som dominerer.

Figur 9: Fordeling av avtaler med utenlandske institusjoner fordelt på eierskap

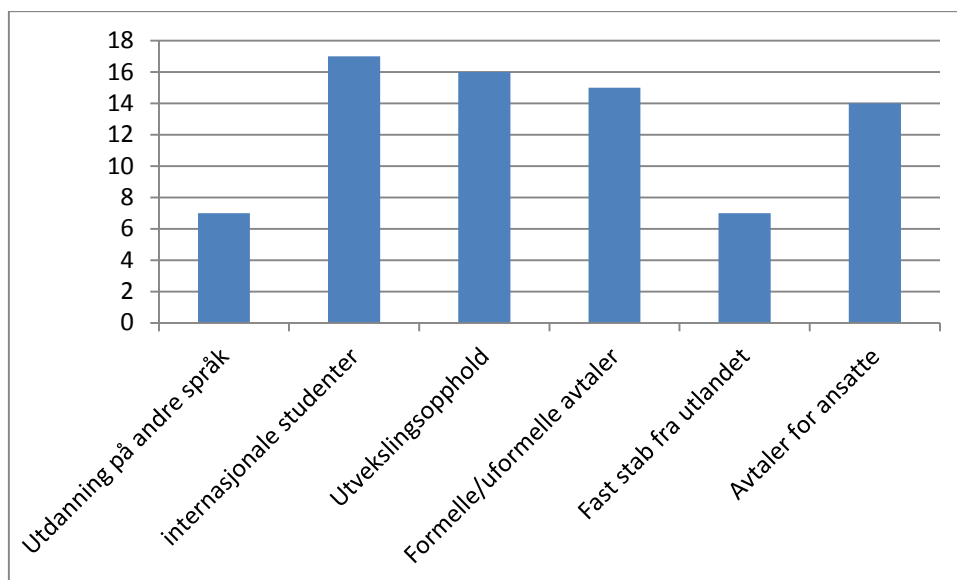
Noe overraskende er det heller ikke her noen klar sammenheng mellom størrelse og internasjonalisering, selv om man skulle trodd at større institusjoner ville ha lettere for å gjøre seg synlig for internasjonale samarbeidspartnere.

Internasjonalisering av fagstab

Et siste element i internasjonaliseringsarbeidet handler om fagpersonellet og deres internasjonale profil og mulighet til faglig utvikling i utlandet

Det er en lav internasjonal profil på fagpersonellet i fagskolesektoren, selv om dette ikke er veldig overraskende med tanke på sektorens innretning mot norsk arbeidsliv. Kun seks institusjoner melder at de har deler av personalet fra utlandet som er her for å undervise ved institusjonen, og en har hele sitt personale fra utlandet. Det er igjen humanistiske og estetiske fag som skiller seg ut, og igjen er det grunn til å anta at dette har sammenheng med kulturfeltets mer universale karakter. Samtidig er det igjen grunn til å minne om at flere har trukket frem eksterne innledere og forelesere fra utlandet som en vanlig praksis ved lærestedene.

Sektoren er noe sterkere på muligheten for ansatte til enten å drive utdanning eller kompetanseheving i utlandet. 14 av fagskolene melder om at deres ansatte har slike muligheter, og selv om det ikke sies noe om hvor mye det benyttes, er dette forholdsvis vanlig form for internasjonalisering i fagskolesektoren (se figur 10). Igjen er humanistiske og estetiske fag og NHT-fagene som står for mest, men alle fagområdene er representert i denne internasjonaliseringsformen, noe som tyder på at potensialet er der for å utvikle disse mulighetene ved andre institusjoner.

Figur 10: Fordeling av internasjonaliseringstiltak, antall institusjoner

Avsluttende kommentarer

Det er ikke innlysende at internasjonalisering bør være en viktig del av fagskoleutdanningenes virke. Utdanningene er tross alt som primæroppgave å sikre kompetanse til norsk arbeidsliv, og spesielt de offentlige fagskolene skal skaffe regionene kompetanse de har behov for – ikke sikre *internasjonal* tilgang til kompetanse. Flere av utdanningene som gis er heller ikke rettet mot arbeidsliv utenfor Norge. Samtidig har et økende europeisk samarbeid, sammen med en generell trend mot internasjonalisering – eller «globalisering» om man vil – gjort at arbeidsmarkedene blir stadig mindre regionale og nasjonale, og stadig mer internasjonale. Det er også et selvstendig poeng at med denne globaliseringen kommer et stort potensiale for læring over landegrensene. Man har i stadig større grad tatt inn over seg hvor mye det er å lære fra andre land og at «best practise» ikke begrenser seg til nasjonale grenser. I tillegg kan man legge til at det norske samfunnet blir mer flerkulturelt, noe som skulle tilsi at også nasjonalt orientert arbeid vil måtte forholde seg til forskjellige kulturer.

Det er med andre ord grunn til å tro at norske fagskoler, nesten uansett fagfelt, kan ha nytte av internasjonaliseringsarbeid. Samtidig er det viktig å understreke at internasjonaliseringsarbeid ikke *i seg selv* gir økt kvalitet og læringsutbytte, internasjonalisering må sees i sammenheng med utdanningen for øvrig. Hvilke deler av læringsutbyttet skal f.eks. et utenlandsopphold bidra til å oppfylle? Hvordan vil et engelskspråklig program påvirke studentenes læringsutbytte?

Så kan man spørre seg om fagskolene allerede gjør mye. 34 av 55 fagskoler i undersøkelsen – altså nesten en tredel – har et eller flere av internasjonaliseringstiltakene vi har sett på. Sammenlignet

med høyere utdanning er dette lite, men som nevnt innretningen på fagskolene svært annerledes enn høyere utdanning og det *kan* tilsa at det bør være forskjeller også i arbeidet med internasjonalisering.

Det er også grunn til å påpeke at studentsammensetningen i fagskolene er annerledes enn i høyere utdanning. 39 prosent av studentene er eldre enn 30 år,⁷ mot ca. 22,5 prosent i høyere utdanning.⁸ Vi vet fra SiUs mobilitetsanalyse at studenter over 30 år er betraktelig mindre tilbøyelig til å utveksle enn studenter under 30 år.⁹ Det er med andre ord grunn til å forvente en lavere tilbøyelighet til utveksling ved fagskolene. Kanskje bør man i noen tilfeller se på de andre delene av internasjonaliseringsarbeidet, ikke bare den veldig synlige utvekslingen.

Samtidig kan det se ut som om noen gjør internasjonaliseringsarbeidet «ved en tilfeldighet»: at forelesere hentes inn gjennom personlig bekjentskap, at internasjonale studenter ikke er rekruttert strategisk og at mulighet for utveksling ikke er vurdert mot studentenes behov osv. Dette kan bidra til at de overnevnte spørsmålene knyttet til internasjonaliseringens funksjon i studieløpet ikke får nok oppmerksomhet.

Det er m.a.o. behov for strategisk tenkning rundt internasjonaliseringsarbeid. Internasjonalisering er ikke et mål i seg selv, det skal bidra til å oppnå noe, og fagskolenes internasjonaliseringsarbeid bør bli mer målrettet og ha en klarere tilknytning til dennes bidrag til mer og bedre læring.

Flere av fagskolene har et vedvarende samarbeid med andre institusjoner i utlandet og dette gjør det enklere å sikre at kvaliteten i utvekslingen blir god, og at læringsutbyttet blir det man har forutsatt. Det er dessuten flere som har avtaler som gjør det mulig å fortsette utdanningen i utlandet, noe som kan gjøre utdanningene mer attraktive. At ansatte reiser ut, som også flere fagskoler har avtaler om, bidrar til en internasjonal «kalibrering» av nivået og gir dessuten nye impulser. Flere institusjoner har med andre ord tenkt gjennom mulighetene som internasjonalisering gir, og hvordan de skal bruke dem, og det kan andre fagskoler som ønsker å utvikle internasjonaliseringsarbeidet sitt, lære av.

Det er spesielt humanistiske og estetiske fag og NMT-fagene som har utvidet internasjonalt arbeid. De to fagfeltene er svært forskjellige, og det kan tolkes dithen at det ikke først og fremst er fagforskjeller som forklarer den på internasjonaliseringsgraden i noen fagfelt. Selv om det er særegenheter ved fagfeltene som kan vanskeliggjøre noen typer internasjonalisering, kan det være andre deler som er lettere å få til.

Senter for internasjonalisering av utdanning (SiU) forvalter programmer som skal gjøre det lettere å internasjonalisere utdanningene, og flere av programmene er rettet direkte mot fagutdanninger. Siden 2010 har de delt ut over 3,5 millioner kroner til forskjellige internasjonaliseringsprosjekter,¹⁰ og en økt bruk av de norske og europeiske programmene for internasjonalisering vil gjøre det mindre ressurskrevende for institusjonene og få dette til å fungere godt. I motsetning til i høyere utdanning får man i fagskolesektoren ingen uttelling for å drive internasjonaliseringsarbeid, og dermed blir det desto viktigere å utnytte de ordningene som skal stimulere økonomisk til dette.

---

⁷ Tilstandsrapport for fagskoler 2013: tabell 5.5.

⁸ Regnet ut fra DBH-tall: http://dbh.nsd.uib.no/dbhvev/student/aldersfordeling_rapport.cfm

⁹ Hvorfor studere i utlandet? Norske studenters motivasjon og barrierer for å ta et studieopphold i et annet land – av kvantitativ analyse (2010): figur 3

¹⁰ 462 716 Euro. Informasjon fra SiU.

Når vi ser denne gjennomgangen under ett, får vi et bilde av en sektor som er langt i fra navlebeskuende, men som har et potensiale for å utvikle internasjonaleringsarbeidet som strategisk verktøy for kvalitet. Å utnytte både de økonomiske mulighetene, men først og fremst det kvalitetshevende aspektet ved internasjonalisering, vil kunne gjøre det mer attraktivt å ta fagskoleutdanninger, men også sikre arbeidslivet høyere kompetanse, som tross alt er fagskolenes fremste hensikt i utdanningslandskapet.